

УДК: 339.543:34

Ірина Шульган

Національний університет «Львівська політехніка»,
доцентка кафедри адміністративного та інформаційного права
Навчально-наукового інституту права,
психології та інноваційної освіти,
кандидат юридичних наук
iryna.i.shulhan@lpnu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9623-3495>

Катерина Продан

Національний університет «Львівська політехніка»,
здобувачка вищої освіти
Навчально-наукового інституту права,
психології та інноваційної освіти
kateryna.prodan.pv.2021@lpnu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-0206-5130>

ОСОБЛИВОСТІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПРОЦЕДУРИ СПІЛЬНОГО ТРАНЗИТУ В УКРАЇНІ

<http://doi.org/10.23939/law2023.40.184>

© Шульган І., Продан К., 2023

Стаття присвячена актуальним питанням правового регулювання митного режиму транзиту в Україні в контексті адаптації митного законодавства до норм і стандартів Європейського Союзу. Встановлення митних режимів є однією з центральних складових частин системи митної діяльності. Їх запровадження покликане слугувати розвитку зовнішньої торгівлі, економічного співробітництва та сприяти наповненню державного бюджету. Митні режими виконують стимулювальну, регулювальну та захисну роль у процесі економічного зростання. Автори розглядають митний режим транзиту та його різновид – режим спільного транзиту, аналізують його правову природу та особливості правового регулювання. Транзит є важливим митним режимом, який виконує стимулювальну функцію та сприяє розвитку зовнішньоекономічних зв'язків України, а його функціонування потребує належного правового забезпечення.

У статті розкрито поняття та сутність новели митного законодавства «єдиної системи оформлення», яка є правовим регулюванням порядку та умов переміщення товарів через митну територію України за єдиною системою оформлення. Розглянуто права та обов'язки суб'єктів режиму спільного транзиту, правове забезпечення митних процедур та електронний обмін даними під час застосування режиму спільного транзиту. Проаналізовано правове забезпечення митних процедур та електронного обміну даними під час застосування процедури спільного транзиту через електронну транзитну систему. Аналіз національних та міжнародних нормативно-правових актів доводить, що система має свою специфіку, власний зміст і є невід'ємним елементом режиму спільного транзиту.

Наголошено, що низка питань, пов'язаних із співіснуванням двох митних режимів (транзиту та спільного транзиту), потребує подальшого врегулювання у відповідному законодавстві. Крім того, перед законодавцем стоятиме завдання подальшого реформування функціонування митної системи шляхом внесення відповідних змін і доповнень до Митного кодексу України та інших законодавчих актів.

Ключові слова: митний режим; митний режим транзиту; режим спільного транзиту; митні процедури; митні спрощення.

Постановка проблеми. Після ратифікації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом Україна взяла на себе зобов'язання щодо реформування митного законодавства. Одним із центральних кроків цієї реформи є імплементація положень Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур (Київська конвенція) та Конвенції про процедуру спільного транзиту в українську правову систему. Тому актуальним завданням митного права є дослідження практичних засад удосконалення законодавства, що регулює митний режим транзиту.

Аналіз дослідження проблеми. Теоретичною основою написання статті стали праці, що пояснюють начасні питання правового регулювання митних режимів, таких науковців: К. В. Бережної, В. Т. Білоуса, С. Т. Гончарука, А. І. Калініченко, С. В. Ківалова, Л. В. Ковалюк, Б. А. Кормича, Д. М. Лук'янця, А. В. Мазура, М. В. Мельника, В. В. Мицика, В. Я. Настюка, А. В. Омельченка, В. Ф. Опришка, Н. В. Осадчої, Д. В. Приймаченка, С. В. Прокопенка, О. Ф. Скакун, С. Г. Стеценка, С. С. Терещенка, О. В. Чуприни, В. М. Шевченка, Р. Б. Шишки, М. Г. Шульги, І. М. Шопіної.

Мета статті – визначити зміст, особливості і шляхи вдосконалення митного режиму транзиту, зокрема спільного митного транзиту, з огляду на національне та міжнародне законодавство.

Виклад основного матеріалу. Однією з центральних складових частин системи митної діяльності є встановлення митних режимів. Наразі існування митних режимів покликане не лише давати дохід до державного бюджету, а й слугувати для розвитку економіки загалом, оскільки в країнах з високим рівнем економічного розвитку надходження від митних платежів є мінімальними, а митні режими виконують стимулювальну, регулювальну та захисну функції, що призводить до економічного зростання.

М. Шульга підкреслює, що транзит є дуже важливим режимом для розвитку економіки країни, який посідає особливе місце серед інших, оскільки сприяє поживленню зовнішньоекономічних зв'язків України з іншими країнами. Крім того, транзит стимулює міжнародну торгівлю через міждержавні перевезення, завантаженість транспортних шляхів, ділову активність у сфері транспортних послуг, полегшує функціонування та зростання вантажних і митних комплексів, сприяє розвитку транспортної інфраструктури [1].

В Україні регулювання процедур транзиту ґрунтується на міжнародних угодах, включаючи Київську конвенцію про спрощення та гармонізацію митних процедур, Конвенцію про спрощення формальностей у торгівлі товарами, Женевську конвенцію про міжнародне дорожнє перевезення вантажів, Митну конвенцію про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенція МДП) і Конвенцію про процедуру спільного транзиту серед інших. Національне законодавство охоплює Митний кодекс України, Закон України «Про транзит вантажів», Закон України «Про процедуру спільного транзиту та запровадження державної електронної транзитної системи», а також постанови Кабінету Міністрів України та інші нормативно-правові акти.

Згідно з Митним кодексом України, транзит – це митний режим, за якого товари та/або транспортні засоби переміщуються під митним контролем між двома митницями України або в межах зони діяльності однієї митниці, і це здійснюється без використання цих товарів, без сплати

митних платежів та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності [2]. Крім того, цей режим застосовується до товарів, які переміщуються прохідним транзитом від пункту ввезення (пропуску) на митну територію України до пункту вивезення (пропуску) за межі митної території України, включаючи переміщення в межах одного пункту пропуску через державний кордон України, а також внутрішній транзит або каботаж.

Митний кодекс України встановлює вимоги стосовно поміщення товарів і комерційних транспортних засобів до митного режиму транзиту. Кодекс також містить положення та вимоги для перевезення товарів та комерційних транспортних засобів в митному режимі транзиту та визначає, які документи потрібно використовувати для декларування таких товарів і транспортних засобів.

Стаття 95 Митного кодексу України встановлює конкретні обмеження в часі для транзитних перевезень, які залежать від виду транспорту, і регулює використання митного режиму транзиту під час доставки товарів (стаття 96) [2].

Кодекс також регулює каботажні перевезення, що означає розміщення товарів на борту морського (річкового) судна для перевезення на короткі відстані в межах однієї митниці.

Митний кодекс містить вимоги щодо розміщення товарів на борту морського (річкового) судна для каботажного перевезення, процедури навантаження та вивантаження товарів, які перевозяться на каботажній основі, а також документів, які треба мати для доступу до таких товарів для каботажних перевезень (статті 97–100) [2].

Згідно з Митним кодексом України, є процедура, за якою можна відмовитися від митного режиму транзиту (регулюється статтею 101 МК України). Це означає, що митний режим транзиту завершується, коли товари або комерційні транспортні засоби, які були поміщені в цей режим, вивозяться за межі митної території України. Також митний режим транзиту може завершитися, якщо товари або комерційні транспортні засоби поміщуються в інший митний режим.

Припинення митного режиму транзиту можливе у таких випадках, як конфіскація товарів, повна втрата їх через аварію або дію непереборних обставин, за умови підтвердження факту аварії або наявності непереборних обставин чи форс-мажорних обставин.

У контексті аналізу правового регулювання транзиту, особливу увагу треба звернути на нове поняття, яке введено до митного законодавства внаслідок набуття чинності для України Конвенцією про процедуру спільного транзиту, а саме – «режим спільного транзиту».

Згідно з нею, режим спільного транзиту – це процедура, за якої товари переміщуються під контролем компетентних органів з однієї Договірної Сторони до іншої Договірної Сторони або до тієї самої Договірної Сторони, принаймні через один кордон [3].

1 жовтня 2022 року Україна приєдналася до Конвенції про процедуру спільного транзиту та почала застосовувати NCTS. Варто зазначити, що NCTS (New Computerised Transit System) – це система, заснована на Конвенції про процедуру спільного транзиту. NCTS доступна лише для країн, які є сторонами Конвенції. NCTS пов'язує митні адміністрації країн-учасниць Конвенції, дозволяючи обмінюватися митними даними для контролю за транзитними перевезеннями.

Конвенція про процедуру спільного транзиту є основою для перевезення товарів між країнами-учасницями цієї Конвенції. Під цим режимом товари переміщуються від митниці відправлення в одній країні до митниці призначення в іншій країні, використовуючи одну транзитну декларацію та фінансову гарантію, що діє на території всіх країн-учасниць Конвенції.

Система NCTS об'єднує митні служби країн-учасниць Конвенції, що дає змогу обмінюватися митними даними. Це сприяє належному контролю за транзитними товарами, запобігає шахрайству і підвищує ефективність використання ресурсів персоналу. Приєднання до Конвенції дає можливість Україні обмінюватися митною інформацією з 35 країнами.

Після приєднання до Конвенції митниці ЄС та України працюють з одним транзитним документом у системі. Це означає, що можна перевірити, чи відповідає товар, який вивезено з ЄС, тому,

який було ввезено на митну територію України. Цей крок сприятиме підвищенню ефективності боротьби зі шахрайством, пов'язаним з підміною супровідних документів.

Отже, при приєднанні до Конвенції про процедуру спільного транзиту і використанні інструменту NCTS Україна вживає додаткових заходів для боротьби з шахрайством з боку недобросовісних підприємств, які намагаються уникнути сплати митних платежів [4].

З 1 жовтня 2022 року набули чинності зміни в законодавстві, які розширюють можливості використання митних спрощень, які раніше були доступні лише авторизованим економічним операторам (АЕО). Це відкриває можливість багатьом українським підприємствам поєднувати транзитні спрощення з певними або усіма спрощеннями з програми АЕО.

Це дасть змогу експортерам, імпортерам, митним брокерам і перевізникам вибирати найбільш вигідний набір спрощень, подібний до того, які використовують підприємства в ЄС:

- Спрощення для АЕО разом із транзитними спрощеннями NCTS.
- Спрощення для підприємства без статусу АЕО разом із транзитними спрощеннями NCTS

[5].

Але для цього підприємство має відповідати європейським стандартам щодо розкриття інформації про транспортовані товари. Іншими словами, якщо бізнес доведе, що відповідає певним критеріям, то він матиме можливість отримати додаткові спрощення. Ці заходи сприятимуть більш ефективній та прозорій митній системі.

За інформацією Державної митної служби за станом на 1 жовтня 2023 року, через рік після початку застосування Україною системи NCTS, успішно завершено понад 19,5 тис. переміщень, розпочатих митними органами України. Водночас в Україні успішно завершено понад 4 тис. переміщень, розпочатих в інших країнах-учасниках Конвенції [5].

Продовжуючи активне застосування NCTS, Держмитслужба надає авторизації на застосування транзитних спрощень підприємствам відповідно до Конвенції. Вже надано 85 авторизацій, серед них:

- 37 – для використання загальної гарантії;
- 1 – на використання загальної гарантії зі зменшенням розміру референтної суми до 30 %;
- 39 – на об'єкти авторизованих вантажовідправників та вантажоодержувачів;
- 8 – на використання пломб спеціального типу.

Понад 40 заяв від підприємств перебуває на різних етапах розгляду [6].

Висновки. Отже, внаслідок приєднання до Конвенції про процедуру спільного транзиту та початку застосування New Computerised Transit System вже сьогодні українські митники можуть обмінюватися даними з митницями країн-учасниць Конвенції в реальному часі, а українські підприємств можуть заповнювати єдину електронну декларацію. Донедавна, перетнувши український кордон, підприємці мали проходити митний контроль кожної з європейських країн, територією якої вони перевозили товар, кожного разу заповнюючи транзитні декларації. Тепер вантажовідправник може відправити товар за однією декларацією для перетину кордону декількох країн. Не потрібно щоразу гарантувати вантаж, оформляти товар і його оглядати, тому що це єдина система, і всі митні органи беруть інформацію про цей вантаж з неї.

Аналіз національних та міжнародних нормативно-правових актів доводить, що режим спільного транзиту має свою специфіку, власний зміст і є невід'ємним елементом системи митних режимів. Водночас залишається низка питань, пов'язаних із співіснуванням двох митних режимів (транзиту та спільного транзиту), які потребують подальшого врегулювання шляхом внесення відповідних змін і доповнень до Митного кодексу України та інших законодавчих актів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шульга М. Г. Митний режим транзиту. *Теорія і практика правознавства: електр. наук. фах. вид. Нац. ун-ту «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого»*. Харків. 2013. Вип. 2. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/jspui/handle/123456789/5961> (дата звернення: 30.10.2023 р.)
2. Митний кодекс України : Закон України № 4495-VI від 13.03.2012 р. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2012, № 44–45, № 46–47, № 48, ст. 552. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення: 28.10.2023).
3. Конвенція про процедуру спільного транзиту. Про приєднання України до Конвенції: Закон України № 2555-IX від 30.08.2022 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-87#Text (дата звернення: 29.10.2023).
4. Державна Митна Служба. *Офіційна вебсторінка*. URL: <https://customs.gov.ua/forum/?tag=ncts-140> (дата звернення: 29.10.2023).
5. Система спрощень (для АЕО, підприємств без статусу АЕО, транзитні спрощення). *Міністерство Фінансів України*. URL: https://mof.gov.ua/uk/system_of_simplifications-623 (дата звернення: 29.10.2023).
6. Сергієнко О. Майже 24 тис. транзитних декларацій і 85 авторизацій на транзитні спрощення: підбито підсумки року «митного безвізу» *DSnews.ua*. URL: <https://www.dsnews.ua/ukr/economics/mayzhe-24-tis-tranzitnih-deklaraciy-i-85-avtorizaciy-na-tranzitni-sproshchennya-pidbito-pidsumki-roku-mitnogo-bezvizu-04102023-488080> (дата звернення: 27.10.2023).

REFERENCES

1. Shulha M. H. (2013). *Mytnyi rezhym tranzytu* [Customs transit regime]. *Teoriia i praktyka pravoznavstva: elektr. nauk. fakh. vyd. Nats. un-tu «Yuryd. akad. Ukrainy im. Yaroslava Mudroho»*. Kharkiv. 2013. Vyp. 2. Retrieved from: <https://dspace.nlu.edu.ua/jspui/handle/123456789/5961> (Accessed 30.10.2023). [In Ukrainian].
2. *Mytnyi kodeks Ukrainy* [the Customs Code of Ukraine] : Zakon Ukrainy № 4495-VI vid 13.03.2012 r. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR)*, 2012, No. 44–45, No. 46–47, No. 48, st. 552. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (Accessed 28.10.2023). [In Ukrainian].
3. *Konventsiiia pro protseduru spilnoho tranzytu* [Convention on a Common Transit Procedure]. Pro pryiednannia Ukrainy do Konventsii : Zakon Ukrainy No. 2555-IX vid 30.08.2022 r. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-87#Text (Accessed 29.10.2023). [In Ukrainian].
4. *Derzhavna Mytna Sluzhba* [State Customs Service]. *Ofitsiina vebstorinka*. Retrieved from: <https://customs.gov.ua/forum/?tag=ncts-140> (Accessed 29.10.2023). [In Ukrainian].
5. *Systema sproshchen (dlia AEO, pidpriemstv bez statusu AEO, tranzitni sproshchennia)* [System of simplifications (for AEOs, enterprises without AEO status, transit simplifications)]. *Ministerstvo Finansiv Ukrainy*. Retrieved from: https://mof.gov.ua/uk/system_of_simplifications-623 (Accessed 28.10.2023). [In Ukrainian].
6. Serhiienko O. (2023). *Maizhe 24 tys. tranzytnykh deklaratsii i 85 avtoryzatsii na tranzitni sproshchennia: pidbyto pidsumky roku «mytnoho bezvizu»* [Almost 24 thousand transit declarations and 85 authorisations for transit simplification: results of the year of «customs visa-free regime»]. *DSnews.ua*. Retrieved from: <https://www.dsnews.ua/ukr/economics/mayzhe-24-tis-tranzitnih-deklaraciy-i-85-avtorizaciy-na-tranzitni-sproshchennya-pidbito-pidsumki-roku-mitnogo-bezvizu-04102023-488080> (Accessed 27.10.2023). [In Ukrainian].

Дата надходження: 10.11.2023 р.

Iryna Shulhan

Lviv Polytechnic National University,
Associate Professor of the Department of
Administrative and Information Law
of Educational and Scientific Institute of Law,
Psychology and Innovative Education,
PhD.

iryna.i.shulhan@lpnu.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9623-3495>

Kateryna Prodan

Lviv Polytechnic National University,
Student of Educational and Scientific Institute of Law,
Psychology and Innovative Education,
kateryna.prodan.pv.2021@lpnu.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-0206-5130>

PECULIARITIES OF THE INTRODUCTION OF THE JOINT TRANSIT PROCEDURE IN UKRAINE

The article is devoted to the topical issues of legal regulation of the customs transit regime in Ukraine in the context of adaptation of customs legislation to the norms and standards of the European Union. Establishment of customs regimes is one of the central components of the customs system. Their introduction is intended to serve the development of foreign trade, economic cooperation and contribute to the state budget. Customs regimes play a stimulating, regulatory and protective role in the process of economic growth.

The authors examine the customs transit regime and its variant, the common transit regime, and analyse its legal nature and peculiarities of legal regulation. Transit is an important customs regime which performs a stimulating function and contributes to the development of Ukraine's foreign economic relations, and its functioning requires proper legal support.

The article reveals the concept and essence of the novelty of customs legislation «unified clearance system», which is a legal regulation of the procedure and conditions for moving goods through the customs territory of Ukraine under the unified clearance system. The rights and obligations of the subjects of the common transit regime, legal support of customs procedures and electronic data exchange in the course of application of the common transit regime are considered. The author analyses the legal support of customs procedures and electronic data exchange during the application of the common transit procedure through the electronic transit system. The analysis of national and international legal acts proves that the system has its own specifics, its own content and is an integral element of the common transit regime.

It is emphasised that a number of issues related to the coexistence of two customs regimes (transit and common transit) require further regulation in the relevant legislation. In addition, the legislator will face the task of further reforming the functioning of the customs system by introducing appropriate amendments and additions to the Customs Code of Ukraine and other legislative acts.

Keywords: customs regime; customs transit regime; joint transit regime; customs procedures; customs simplification.